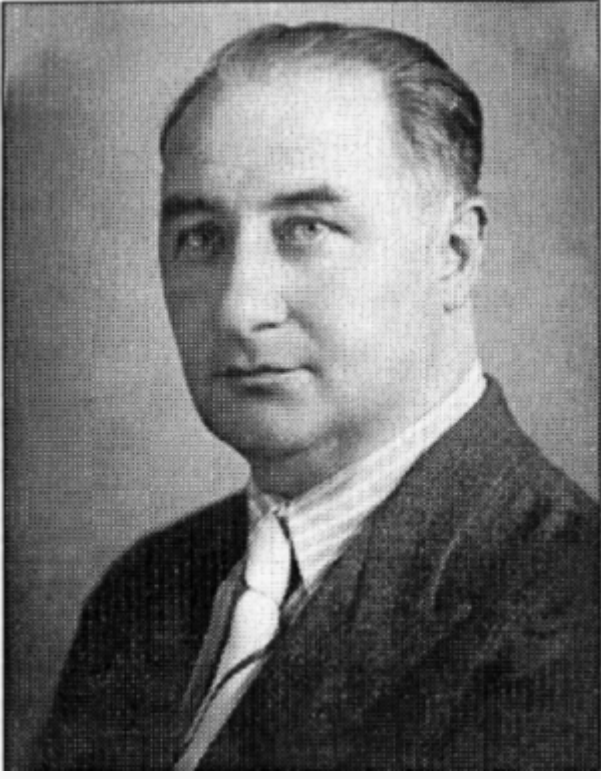

Abidin Dâver (1886-1954)

Gazeteci, yazar.

Abidin Dâver

1886 yılında İstanbul'da doğdu. Babası Şehremaneti mümeyyizlerinden Ali Vahyi Efendi'dir. Annesi Fatma Revan Hanım, Prenses Zeynep Kamil'in manevi evladıdır ve iyi bir tahsil görmüştür. Abidin, henüz bir yaşındayken anne ve babası ayrıldığı için, Fatma Revan hanımın yanında yetişmiştir.

İstanbul'da geçen öğrenim yıllarında ilk olarak Cevri Kalfa mektebinde, daha sonra Burhanı Terakki, Nümunei Terakki, Ravzayı Terakki ve Soğukçeşme Askeri Rüşdiyesi'nde okumuştur. Dönemin önde gelen okullarından **Galatasaray Sultanisi**'nde öğrenim görmüş ve bu okuldan 1907 yılında diploma almıştır. Galatasaray Sultanisi sonrasında Sanayii Nefise Mektebi'nde iki yıl okuyan Dâver, aynı sıralarda Matbuat Umum Müdürlüğü'nde memur olarak çalışmaya başlamıştır. Öğrenciliği döneminde basında çeşitli yazıları çıkmıştır. 1908 yılından itibaren öğrenim hayatı yerine sadece basın hayatında ve memuriyette yer almış, Mebusan Meclisi'nde zabıt katipliğine mümeyyizlik etmeye başlamıştır. Bu dönemde Avrupa'da Fransa ile Belçika ve İngiltere parlamentolarında bir süre incelemelerde bulunmuştur. 24 Temmuz 1914 (1330) tarihinde müdürlüğe yükselmiştir.

Türkiye'nin basın tarihinde öne çıkan pek çok gazetede köşe yazarlığı (muharrir) yapan Dâver amatör düzeyde yazılarını ilk olarak Saadet ve Servet-i Fünûn gazetelerine göndermiştir. Tasvir-i Efkar'da başladığı profesyonel gazetecilik hayatında *Yenigün*, *Tercüman-ı Hakikat*, *İkdam (Sabah Postası)*, daha sonra tekrar *Tasvir-i Efkar* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yazılarını yayınlamıştır.

Geniş ilgi alanlarına sahip köşe yazarı aynı zamanda sultanide okuduğu yıllarda Galatasaray Spor Kulübünün kurucuları

arasında yer almıştır. Kulübün bir numaralı üyesi ve ilk başkanı Ali Sami Yen; on üç numaralı üyesi ise Cumhuriyet'in ilk yıllarında Galatasaray Spor Kulübü'nün genel başkanlığı (1929-1930) görevine seçilen Abidin Dâver'dir. 1938'de Matbuat Cemiyeti'nin (1917) yerine kurulan, yönetim heyeti dokuz üyeden oluşan Türk Basın Birliği'nin kurucuları arasında yer almıştır.

1939'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde altıncı (VI) dönem İstanbul milletvekilliğine seçilmiş; 1941-1943 yılları arasında İktisat Encümeni'nde görev yapmıştır. Yine İskân Kanunuyla ilgili görüşmeler dolayısıyla TBMM'de Muvakkat (Geçici) Encümene seçilmiştir. Milletvekili olarak parlamentoda bulunduğu sırada İkdâm'da (Sabah Postası) baş yazar (başmuharrir) ve Cumhuriyet gazetesinde yazı işleri müdürü kadrosunda yer almıştır. 1943'te parlamentoya tekrar seçilememiştir. Bu dönemde Cumhuriyet gazetesinin kurucusu **Yunus Nadi** ve Dâver'in parlamentoya seçilememesinde 22 Mart 1941'de bir denizaltı tarafından batırıldığı anlaşılan ve İngiltere'ye sipariş edilen denizaltı ve uçak filosunu teslim almakla görevli personelden 168 kişinin hayatını kaybettiği Refah şilebi faciasıyla ilgili tartışmaların etkili olduğu belirtilmiştir. Milletvekilliği sonrasında sadece gazetecilik ve öğretmenlik mesleklerini sürdürür. Gazetecilik yaşamında denizcilik tarihi ve kültürüyle ilgili yazıları dolayısıyla "sivil amiral" olarak tanınmıştır. Bu alandaki köşe yazılarının yanı sıra çeşitli kitaplar da kaleme almıştır.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında **İkdâm gazetesinde** çıkan yazılarında pek çok konuyu işleyen yazarın geniş ilgi alanları arasında jeopolitik gelişmeler de dikkat çekmektedir. Bu dönemde *Cumhuriyet* ve *İkdâm* gazetesinde yayınlanan yazılarındaki konu başlıkları şöyle özetlenebilir: "Türkiye'nin iç ve dış politikası, tarafsızlık, II. Dünya Savaşı gelişmeleri, Balkan Antantı'nın uzatılması, Türkiye'nin İngiltere ve Fransa ile ittifakı, Almanya'nın İngiltere'ye taarruz planları, II. Dünya Savaşı'nın şarka doğru yayılması, yakın coğrafyada ve Avrupa'da iç siyaset gelişmeleri, Fin-Sovyet Harbi, İstanbul Tersanesi'nin inşa edilmesi, Alman-Sovyet iktisadi antlaşması, Norveç'in tarafsızlığı, İstanbul'un imarı, Karadeniz'de kömür havzasında iş mükellefiyeti, petrol harbi, Türkiye siyasetinin analizi, denk bütçe ve vergi zamları, harbin altı aylık bilançosu, Finlilerin direnişi, Türkiye-Sovyet Ademi Tecavüz Paktı, Nazilerin ilerleyişi, Amerika'nın savaştaki konumu, Romanya'nın vaziyeti, Almanya'nın Avrupa'nın kuzeyine doğru yayılma siyaseti, Norveç ve Danimarka'nın işgali, Sovyetlerin İtalya'ya cephe alması, savaş yıllarında Türkiye'de vurgunculuk (ihtikâr)".

Yazar yabancı dil bilgisi ve özel ilgi alanlarıyla Avrupa'daki gelişmeleri yakından takip etmiş; İkinci Dünya Savaşı yıllarında Avrupa'ya ve Amerika'ya giden gazetecilerden oluşan bir inceleme heyetinde yer almıştır. İngiltere ve ABD'de donanma faaliyetlerini yakından izleme olanağı bulduğu bu gezide dönemin önde gelen diğer gazetecilerinden Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Emin Yalman, Zekeriya Sertel ve Ahmet Şükrü Esmir de yer almışlardır. Gezi heyetinde yer alan Zekeriya Sertel'in anılarında "Nazizmi savunmuyorlardı" biçiminde betimlediği gazeteciler heyeti müttefik ülkelerin askeri hazırlıklarını yerinde inceleyerek yeni gelişmeleri Türkiye'de kamuoyuna ulaştırmayı amaçlamışlardır.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında stratejik gelişmeleri yakından takip eden Dâver, askeri konularda analizleri kabul gören ve değerlendirmeleri ilgiyle okunan yazarlar arasında yer alır. Gazeteciliğe adım attığı ikinci Meşrutiyet yıllarından başlayarak çok çeşitli yazılarında kullandığı müstear adlar da askeri tarihe duyduğu ilgiyi yansıtmaktadır. 1943 yılında İstanbul Belediyesi Neşriyat ve İstatistik Müdürlüğü'ne tayin olur ve sonraki yıllarda mesaisini tam anlamıyla Cumhuriyet gazetesine ayırır. 1945'te gazetenin kurucusu ve **(Anadolu'da) Yenigün** yıllarından tanıdığı Yunus Nadi'nin vefatı sonrasında, Nazime Nadi ve Nadir Nadi'nin öncülüğünde çıkarılan Cumhuriyet kadrosunda yer almaya devam etmiş ve çeşitli zamanlarda baş yazılar da kaleme almıştır. Savaştan kısa süre sonra 10 Kasım 1945'te kaleme aldığı yazısında Atatürk'ün vefatının yıldönümünde Türkiye'nin önemli sorumluluklar taşıdığını ve II. Dünya Savaşı

sonrasında yeniden yapılanma arayışlarında olan Avrupa'ya bakarak genç Türkiye Cumhuriyeti'nin demokrasinin geliştirilmesine katkı sağlama iddiasını vurgulamıştır: "Atatürk'ün büyüklüğü İkinci Cihan Harbi denilen hailenin sonunda çok daha iyi anlaşılmiş bulunuyor, ve O, bir güneş gibi Avrupa'yı saran karanlıklar içinde parılıyor".

Çağın gelişmelerini ve yenilikleri yakından takip eden yazar uzun soluklu basın hayatında zeplin, radyo, telsiz telefon, televizyon, radar gibi iletişim ve ulaştırma çıktısının yeni gelişmeleri konusunda okurlarını bilgilendirmiştir. Denizcilik ülküsü açısından önem taşıyan tersane, gemi inşa sanayi, deniz müzesinin kurulması, denizcilik bayramının ve Preveze Deniz zaferinin kutlanması gibi çeşitli konuları okurların dikkatine sunmuştur. Bu konuda Burhan Felek, *Donanma* mecmuası ve *Tasviri Efkâr* gazetesinde başladığı basın hayatında hem teşvik ve katkılarını gördüğü hem de denizcilik ülküsünü konu alan yazılarının hakkını teslim ettiği Daver'in alanında öncü bir isim olduğunu belirtir. Tarih alanında Ahmet Refik (Altınay), coğrafya alanında Faik Sabri (Duran) gibi Abidin Dâver de Cumhuriyet'in ilk yıllarında popüler yazılarıyla dikkat çekmiş ve denizcilik konularını geniş kitlelerin ilgisine sunmuştur. II. Dünya Savaşı sonrasında basın hayatında denizcilikle özdeşleşen inceleme yazılarına yer vermiş, popüler yazılar ve eserler kaleme almaya devam etmiştir.

Tersanecilik Daver'in popüler konuları arasındadır. Tersanecilik konusunda Haliç önemli bir merkezdir. 1949'da Cumhuriyet gazetesinde yer alan baş yazısında tersaneler açılması gerektiğini vurgulayan yazar "Türkiye'de denizciliğin gelişmesi amacıyla ünlü Yavuz zırhlısının inşa edildiği *Blohm und Voos* tezgâhlarından uzmanlar çağrılmasıyla ilgili gelişmeler" ışığında ülkenin döviz kaybını engelleyecek üretim yapısını geliştirme idealini okurların ilgisine sunmaya devam eder: "Memleketimizde her türlü ticaret ve harb gemileri yapabilecek bir tersane kurulması hakkında 40 yıldır yazdığım ve İkinci Dünya Harbi sonunda tekrar ısrarla üzerinde durduğum bu mühim mevzuun ilgililerce (nihayet) anlaşılmiş olmasına sevinmemek kabil mi? Yeni gemi yapabilecek bir tersane kurmak lüzumu, ilgililerce milâdın 1949'ncu yılında değil; çok daha evvel, belki de 1908'de, muhakkaktır ki, 1913'te anlaşılıyordu: fakat ne meşrutiyet devrinin bin bir gaile içinde geçen on yıllık zarfında, ne de Cumhuriyet devrinin yirmi beş yılı içinde böyle bir tersane kurulamamıştır."

İlk çalışmaları Osmanlı Devleti'nin son yıllarında Süleyman Nutki Bey tarafından başlatılan bahriye (deniz) müzesi konusundaki gayretleri de dikkat çeken yazar, yine savaş sonrasında hem uluslararası gelişmeleri hem de ülkenin siyasal ve ekonomik gündemini takip etmiştir. Bu dönemde *Her Hafta*, *Hollywood Dünyası* ve *Resimli Tarih* gibi popüler magazin, sinema ve tarih dergilerinde yazıları yayımlanır. Aynı zamanda dönemin önde gelen spor dergilerinden *Spor Alemi*, *İdman*, *Av* ve *Spor* gibi dergilerde de imzasına rastlanmaktadır.

Dâver'in geniş ilgi alanları arasında 20. yüzyılın başlarından itibaren melez bir disiplin olarak yükselişe geçen uluslararası ilişkiler de bulunmaktadır. 1950 yılında uluslararası siyaset düzeninde ABD'nin yükselen hegemonyasını şu sözlerle değerlendirir: "Nitekim, kaç yıldır Amerika küremizde yaşayan insanların ve milletlerin demir perde arkasındaki bedbaht insanlar ve milletler hariç, siyasi ve iktisadi kurtarıcısı olmuştur. Dolar, yeryüzünde yeni bir mabut, yeni bir ilah haline gelmiştir. İngiltere gibi hala muazzam bir imparatorluğa sahip büyük bir devlet dahi dolara tapmakta ve Amerikan yardımından medet ummaktadır".

Yazar en çok Cumhuriyet gazetesindeki "Hem Nalına Hem Mıhına" adlı köşesinde çıkan yazılarıyla tanınmıştır. Gazetecilik hayatı dışında Musevi Lisesi (2 Mayıs 1930-26 Eylül 1930), Pangaltı Notre Dame de Sion Lisesi (27 Eylül 1930-10 Ekim 1930) ve Merkez Rum Kız Ortaokulu (11 Ekim 1930-2 Nisan 1939) ve Yüksek Denizcilik Okulu'nda öğretmenlik yapmıştır. II. Meşrutiyet yıllarında başlayan ve Cumhuriyet öncesinde kısmi bir gelişme kaydeden

denizcilik alanındaki çalışmaları takip etmiştir. Bu dönemde ünlü Donanma Cemiyeti çatısı altında sürdürülen çalışmaları popüler düzeye taşıyan isimler arasındadır. 1950'de Donanma Vakfı'nın kurucuları arasında yer alır. Demokrat Parti (DP) iktidarının ilk yıllarında Denizcilik Bankası İdare Meclisi üyeliğine seçilmiştir. Amiral Necati Özdeniz'in başkanlığa, gemi inşa sanayiinde önemli çalışmalara imza atan Profesör Ata Nutku'nun Başkan vekilliğine, Zihni Bilgin'in genel sekreterliğe seçildiği bu mecliste İdare Komitesi yedek üyeliği görevinde bulunmuştur. 8 Şubat 1954'te vefat etmiş; İstanbul'da Edirnekapı şehitliğinde defnedilmiştir. Vefatı sonrasında Cumhuriyet gazetesine resmi çevreler, deniz kuvvetleri ve basın dünyası başta olmak üzere okurlardan yüzlerce taziye telgrafı gönderilir. Bu telgraflarda basın hayatındaki rolü ve denizciliği sevdiren yazılarının ilgiyle okunduğu belirtilmiştir.

Yazar *Mazlum Şehzade Cem* (1909) adlı oyununun yanı sıra, *Kanatların Zaferi* adlı bir eseri Fransızca'dan Türkçe'ye kazandırır. Diğer eserleri *Gemi* (1932), *Deniz* (1932), *Mülazımın Romanı* (1936), *Dünkü, Bugünkü, Yarınki İstanbul: Radyo Konferansları* (1944), *Türk Denizciliği* (1947) ve *Barbaros Hayrettin Paşa* (1953) adıyla yayınlanır.

Vefatından sonra adına Denizcilik İşletmeleri tarafından bir şilep inşa edilmesi için hazırlıklar yapılmış ve bu geminin adını yönetim kurulu belirlemiştir. Yaklaşık 6500 dw (deadweight) tonluk *M/S Abidin Dâver* şilebi 1 Temmuz 1955'te suya indirilmeye hazır hale getirilmiştir. Şilebin yapımı Camialtı tersanesinin tezgâhlarında tamamlanır, ancak gemi ilk törende yaşanan bazı aksaklıklar nedeniyle 1960 yılında suya indirilebilmiştir. O yıllarda edebiyat çevrelerinde bu geminin suya indirilmesinde yaşanan aksaklıklar şileple özdeşleştirilerek anılmıştır. Gemi, tersanenin Van Gölü İşletmesi için hazırlanan *İki Nisan* gemisinin ardından suya indirilen ikinci gemi olur. Haliç'te başlayan yolculuğunda bir süre bekleyen Abidin Dâver şilebi yaklaşık otuz yıl görev yaptıktan sonra 1991 yılında İzmir Aliağa'da söküme gönderilmiştir.

Murat YÜMLÜ

KAYNAKÇA

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

490.1.0.0. 47.189.1. M. 10-07-1939.

490.1.0.0. 598.68.5. M. 26-05-1948.

Sürelî Yayınlar

DÂVER, Abidin, "Yeni Bir Tersanenin Temeli Atılırken", **Cumhuriyet**, 15 Ağustos 1937, s. 3.

DÂVER, Abidin, "Yugoslavya Tam Seferberlik Yaparsa 2.500,000 Kişi Çıkarır", **Cumhuriyet**, 23 Eylül 1937, s. 3.

DÂVER, Abidin, "Norveçte Vaziyet", **İkdam (Sabah Postası)**, 13 Nisan 1940, s. 1, 3.

DÂVER, Abidin, "Akdenize İngiliz Donanması Hâkimdir", **İkdam (Sabah Postası)**, 8 Eylül 1940, s. 1, 3.

DÂVER, Abidin, "Deniz Harplerine Bir Bakış: Japonlar İngilizlere de Bir Darbe İndirdiler", **Cumhuriyet**, 11 Birincikânun 1941, s. 2.

DÂVER, Abidin, "O'nun Aziz Hatırası Önünde Bugün Tekrar Ant İçiyoruz", **Cumhuriyet**, 10 Kasım 1945, s. 2.

DÂVER, Abidin, "Kuleli ve Diğer Askeri Liseler", **Aylık Ansiklopedi**, S. 35, Mart 1947, s. 1055-1057.

DÂVER, Abidin, “Yeni Gemiler Yapacak Tersane Meselesi”, **Cumhuriyet**, 11 Ocak 1949, s. 2.

DÂVER, Abidin, “Truman’ın Haklı İsteği”, **Cumhuriyet**, 6 Ocak 1950, s. 1, 3.

DÂVER, Abidin, “Londra’da Türk Gazetecileri”, **Her Hafta**, 1 Nisan 1950, S. 139, s. 4.

“Denizcilik Bankası İdare Meclisi İçtimar”, **Milliyet**, 10 Aralık 1952.

Gemi Mecmuası, S. 1, İstanbul Nisan 1955.

Gemi Mecmuası, S. 2, İstanbul Mayıs 1955.

NUTKU, Ata, “Gemi İndirilişlerinden Alınan Dersler: Abidin Daver Gemisinin İndirilmesi Münasebetile Bir Analiz” **Gemi Mecmuası**, S. 6-7, Mayıs 1955 s. 2-5.

ES, Hikmet Feridun, “Sivil Amiral A. Dâver Bize Denizcilik ve Gazetecilik Hayatını Anlatıyor”, **7 Gün**, C.5, S. 10, s.14-17.

NADİ, Nadir, “Abidin Dâver”, **Cumhuriyet**, 9 Şubat 1954, s. 7.

ÖNER, Ferdi, “Abidin Dâveri Bugün Ebediyete Uğurluyoruz”, **Cumhuriyet**, 10 Şubat 1954, s. 1, 6.

GÖKDENİZ, Sermed, “Abidin Dâver İçin”, **Cumhuriyet**, 10 Şubat 1954, s. 1, 6.

FELEK, Burhan, “Denizciliği Sevdirmek”, **Milliyet**, 10 Aralık 1970.

MALKOÇ, Eminalp, “ ‘Sivil Amiral’ Lakabıyla Tanınan Gazeteci Abidin Daver’in Kaleminden Türk Denizciliği”, **İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi**, C. 4, S. 7, İstanbul 2013 s. 57-105.

YÜMLÜ, Murat, “Yarım Asra Ulaşan Basın Emeği Işığında Gazeteci Abidin Dâver”, **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Mecmuası**, C. 29, S. 1, İstanbul 2019 s. 249-299.

Kitaplar

DÂVER, Abidin, **Gemi**, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul 1932.

DÂVER, Abidin, **Deniz**, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul 1932.

DÂVER, Abidin, **Mülâzımın Romanı**, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul 1936.

DÂVER, Abidin, **Dünkü, Bugünkü, Yarınki İstanbul**, İstanbul Belediyesi Neşriyat ve İstatistik Müdürlüğü Neşriyatı, İstanbul 1944.

DÂVER, Abidin, **Türk Denizciliği**, Varoğlu Yayınevi, İstanbul 1947.

DÂVER, Abidin, **Barbaros Hayrettin Paşa**, Üstünel Yayınevi, İstanbul 1953.

SERTEL, Zekeriya, **Hatırladıklarım**, İstanbul, Gözlem Yayınları 1977.

SÖNMEZ, Oktay, **Anılarda Gemiler: Ufkun Ötesinde Kayboldular**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2008.

KORALTÜRK, Murat, **101 Gemi**, İDO Yayınları, İstanbul 2008.

KORALTÜRK, Murat, **Türk Loydunun Seyir Defteri**, Türk Loydu Vakfı Yayınları, İstanbul 2011.

TBMM Albümü 1920-2010, c. 1 (1920-1950), TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2010.

Türk Parlamento Tarihi, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939-15 Ocak 1943), c I, yy. Hz. İ. Binark, Ş. Şenal, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara 2004.

Türk Parlamento Tarihi, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939-15 Ocak 1943), c IV, yy. Hz. İ. Binark, Ş. Şenal, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara 2004.

Türk Parlamento Tarihi, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939-15 Ocak 1943), c V, yy. Hz. Ş. Şenal, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara 2004.

03/02/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/abidin-daver-1886-1954/?pdf=3902> adresinden erişilmiştir